

מראי מקומות - תענית

כא:

א. כמאן כר"מ

ע' מג"א (ק"ד, י"ג) שהביא שהמהר"ם מרוטנבורג הביא ראי' מר"מ דיכול לומר משיב הרוח צ' פעמים ועי"ז לא יהי' צריך לחזור אם יהי' לו ספק אם אומרו או לא. והק' המג"א, הא קיי"ל כר"י, דלא אמרי' קירב נגיחותיו לא כ"ש. ותי' דהסברא דלא אמרי' קירב נגיחותיו לא כ"ש היא משום דאמרי' דתונבא בעלמא נקטי'. ובסוגיין, דג"כ אמרי' דנח' ר"מ ור"י בזה, היינו משום דאמרי' דהאור' הי' משונה, ולכן היו כמה מתים ביום א', אבל במשיב הרוח, אין שייך לומר כן, ולכן אמרי' דכ"ע מודו להסברא דקירב נגיחותיו לא כ"ש. (ולכאו' יש לע', לפי מה שביארו העולם (ע' קהלות יעקב ב"ק סי' כ"ט) דהמח' מהר"ם מרוטנבורג ור' פרץ אם יכולים לעשות כן במשיב הרוח או לא, הוא איך מבינים הא דשור נעשה מועד, דלפי המהר"ם, שור נעשה מועד ע"י ההרגל, שמרגיל עצמו לנגח, ולכן י"ל דה"ה במשיב הרוח, דמרגיל פיו לאומרו, וא"כ שפיר יש לדמות למח' ר"מ ור"י. אבל ר' פרץ ס"ל דכשהשור נוגח ג' פעמים, הוי סימן על טבעו, וא"כ איך שייך לדמותו לאמירת משיב הרוח, דודאי תלוי בהרגל פיו. ולכאו' יש להוכיח מגמרן כשי' הר' פרץ לפי הבנה זו, שהרי הגמ' מדמה הא דמתו ג' אנשים בג' ימים להמח' ר"מ ור"י, ומיתת הג' אנשים ודאי אינו הרגל, אלא סימן דיש מכת דבר בעיר, וצ"ע.)

ב. הא מילתא זוטרא היא לרב

ולכאו' ק', הא סכ"ס רב הי' שם, וא"כ למה הי' צריך לזכות של ההוא גברא. וכ' המהרש"א דאה"נ, לא הי' צריך לזכות של ההוא גברא להצילם, אלא דהראו להו דאף בלאו זכותו של רב היו ניצולין בזכות ההוא גברא. עוד תי' דאי בדבר היו ניצולין, היו מנכין לו מזכויותיו (ומשמע דאי בההוא גברא לא אכפ"ל מה דמנכין מזכויותיו, דלא הי' צדיק כ"כ כרב. ויש לע', האם כוונתו לומר דבלא ההוא גברא לא היו ניצולין, כיון דיהי' הפסד זכויות של רב, או דאעפ"כ יהיו ניצולין, אבל עכשיו שאין צריכין לנכות מזכויותיו עדיף טפי, וצ"ע). והענין

יעקב כ' דע"כ לאו בזכות רב היו ניצולין, דאי בזכות רב הי' צריך להיות באופן של נס מפורסם יותר (וצ"ע למה יהי' כן, אדרבה, הרי אין עושין נסים גלויים אלא במקום הצורך). והענין יוסף כ' (וכן הוא במהרי"ל דיסקין על התורה, פ' וירא), דאי משום זכותיה דרב לא היו ניצולין, שהרי זכות רב הוא גדול כ"כ דשייך שיהי' דבר בשכונתו ממש, ומ"מ לא יפגע בו כלל. אבל ההוא גברא, הגם דהי' לו זכויות מספיקות להציל נפשו ממיתה, אבל לנס כזה, שיהי' ניצול רק הוא, הגם דבשכונתו יש דבר, לא הי' לו זכויות כ"כ, וממילא כדי להצילו צריכין להציל גם את כל שכונתו.

ג. שאני חזירי דדמיין מעייהו לבני אינשי

וכ' תוס' דמכאן נראה שאם יהי' דבר על העכו"ם, שיש לחוש ולהתענות, דאם מעיים של חזירים דומים לאנשי, כ"ש דשל נכרים דמו לישראל. וע' מאירי שכ' דבאמת זהו כוונת הגמ', ד"חזירי" אינם חזירים ממש, אלא עכו"ם, וכ' דבאמת הדין אינו כן בחזירים ממש, אלא בעכו"ם, דהגם דהם אצלנו כבהמות, מ"מ גופם דמו להא דישאל. אבל הר"ן (ח. מדפי הרי"ף) הביא דאחרים חולקין ואומרים דעכו"ם וישאל, מפני שהן ב' אומות, אין עונשן שוה, והם נדונין לפי מעשיהן, משא"כ בחזירי. וע' קרן אורה שהביא ראי' לשי' התוס', דהא חזירי מסתמא של גוים הם, ואמאי לא נימא נמי דבממון כותי הוא דשלטה המכה, אבל לא בממון ישראל, אלא ודאי היכא שיש מכה אצל הגוים, גם ישראל צריכין לחוש.

ד. אבא אומנא הוה אתי לי' שלמא

ממתיבתא דרקיעא וכו'

ע' קרן אורה שמבאר הענין, דשלשה צדיקים אלו, בשביל מעשיהם הרבו שלום בעולם, ובזכות זה זכי להו לשלמא מלמעלה. אבא אומנא הי' מפריש אינשי מעבירה, וזה מביא לשלום, וכמו דחזינן בפנחס, דהנני נותן לו בריתי שלום [ולגבי אביי ורבא, משמע דס"ל שהוא משום דת"ח מרבים שלום בעולם, ע"ש].